

نقش بینامتنیت داستان انبیا در شکل‌گیری زبان رمزی حافظ

واژگان کلیدی

* غزلیات حافظ

* رویکردهای بینامتنی

* قصص قرآنی

* زبان رمزی

نصرالله زیرک* zirakb@gmail.com

استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد واحد رشت، ایران

چکیده:

رویکرد «بینامتنی» با مطالعه روابط بین متن‌ها زمینه فهم بهتر آن‌ها را فراهم می‌کند. کریستوا اصطلاح «بینامتنی» را با تأکید بر نظریه مکالمه‌گری باختین که قائل به گفتگومندی متون با هم است، ابداع کرد. این رویکرد به رابطه لفظی یا معنایی یک متن به عنوان متن حاضر و یک یا چند متن دیگر به عنوان متن غایب می‌پردازد. بر این اساس، غزلیات حافظ قابلیت بررسی با این رویکرد را دارد و این شاید به خاطر قرار گرفتن وی در پایان دوره کلاسیک باشد که توانسته بیشترین مکالمه‌گری و رابطه بینامتنی را با متن‌های دوره خود و پیش از خود برقرار کند. هدف مقاله حاضر اثبات این مکالمه‌گری و تحلیل بینامتنی نشانه‌های قصص انبیا با شعر حافظ است. در شعر او قصص قرآنی و حواشی آن با تمام زیبایی‌هایشان نفوذ دارد و نمی‌توان آن‌ها را صرفاً تلمیح دانست، زیرا این قصص در ساختار زبانی غزلیات به شکلی به کار رفته‌اند که ادعای تاثیرپذیری حافظ را از این منابع به صورت بینامتنی ثابت می‌کند. در واقع، حافظ با وام‌گیری از قصص قرآنی که نشانه‌هایی تاریخی و ارجاعی داشتند و جابه‌جایی نظام آن نشانه‌ها و تأویلشان، آن‌ها را به نشانه‌هایی درون متنی و نمادین بدل کرده، و متنی تازه پدید آورده است. روش تحقیق با استناد به مفاهیم مکتب بینامتنی میخائیل باختین، ژولیا کریستوا، ژرار ژنت، و رولان بارت انجام گرفته است.

The Role of Prophets Stories' Intertextuality in the Formation of Hafiz Mystic Language

Nasrollah Zirak

Assistant Professor in Persian Language & Literature, Islamic Azad University, Rasht branch, Iran

Abstract

By studying the relations between texts, 'intertextuality' provides a better understanding of them. Kristeva based the term "intertextuality" on Bakhtin's dialogism that believes in texts conversation and influences on each other. This approach tends to investigate the literal and semantic relationship of a text, as the present text; and one or more other texts as the absent text. Therefore, Hafiz lyrics worth studying based on this approach, and this is because of his poems' dialogism and intertextual relations to both his era texts and pre-Hafiz texts. This paper tends to prove this dialogism and to analyze prophets' stories signs to Hafiz poetry through the lens of intertextuality. Qur'an stories are aesthetically penetrated in his poetry and we cannot consider them just as allusions, because these stories are used in lyrics language structure in terms of intertextual. In fact, by borrowing of Qur'an stories which have historical and referential indications, and replacing of their system and interpretation; Hafiz have converted them into intertextual and symbolic icons and created a new text thus. The method of this research is based on Mikhail Bakhtin's intertextuality school, and also on Julia Kristeva, Gérard Genette, and Roland Barthes perspectives in the field of intertextuality.

Keywords: Hafiz lyrics, Intertextuality, Qura'an stories, Mystical language.